

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของวิสาหกิจเพื่อสังคม

อำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี*

THE FACTORS AFFECTING THE OPERATIONAL SUCCESS OF SOCIAL ENTERPRISES, DON PHUT DISTRICT, SARABURI PROVINCE

ทิวากร อมศิริ

Tiwakorn Amasiri

สถิตย์ นียมญาติ

Satit Niyomyaht

กมลพร กัลยาณมิตร

Kamolporn Kalyanamitra

ทัศนีย์ ลักขณาภิชนชัช

Tassanee Lakkhanapichoncht

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, ประเทศไทย

Faculty of Political Science, Bangkokthonburi University, Thailand

E-mail: tiwakorn_a@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีพื้นฐานจากปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและการพึ่งพิงทรัพยากรภายนอกของชุมชนในชนบท ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางรายได้และคุณภาพชีวิตของประชาชนในระยะยาว โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐานและโอกาสทางเศรษฐกิจ วิสาหกิจเพื่อสังคมจึงถูกมองว่าเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาการดำเนินงานและปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของวิสาหกิจเพื่อสังคมในอำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี พร้อมทั้งวิเคราะห์ศักยภาพในการนำแนวทางดังกล่าวไปประยุกต์ใช้เป็นต้นแบบสำหรับอำเภออื่นทั่วประเทศ การศึกษาครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 20 คน ครอบคลุมตัวแทนจากภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิจัยพบว่า วิสาหกิจเพื่อสังคมในอำเภอดอนพุดประสบความสำเร็จจากการดำเนินงานที่เน้นการบูรณาการทุกภาคส่วน โดยใช้แนวทางพัฒนาเกษตรอินทรีย์มูลค่าสูง เพิ่มผลผลิตด้วยนวัตกรรม และแบ่งปันกำไรเพื่อพัฒนาชุมชน ปัจจัยแห่งความสำเร็จประกอบด้วยภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม ความเข้มแข็งของชุมชน และการสนับสนุนเชิงนโยบายจากรัฐ ข้อค้นพบสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ยึดโยงกับบริบทท้องถิ่นอย่างแท้จริง ไม่เพียงแต่ช่วยแก้ปัญหารายได้และสร้างงานในพื้นที่ แต่ยังเป็นเครื่องมือสร้างการพึ่งพาตนเอง ลดการย้ายถิ่น และเสริมศักยภาพชุมชนในการจัดการปัญหาอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: วิสาหกิจเพื่อสังคม, การพัฒนาชุมชน, ความยั่งยืน, การมีส่วนร่วม, อำเภอดอนพุด

Abstract

This qualitative research aims to explore the implementation and success factors of a social enterprise in Don Phut District, Saraburi Province, and to assess its potential as a model for other districts across Thailand. The study addresses the broader issue of rural economic inequality and the limited capacity of local communities to independently sustain livelihoods. Social enterprises are viewed as a promising mechanism for promoting sustainable local development. Data were collected through in-depth interviews with 20 key stakeholders, including representatives from government agencies, the private sector, and local community members. Thematic content analysis was used to examine the data. The findings reveal that the Don Phut social enterprise operates through integrated collaboration across sectors, focusing on improving household income by promoting high-value organic agriculture and allocating at least 70% of profits to community development. Key success factors include visionary leadership, strong community participation, and consistent government support. The study highlights that when tailored to local resources and identities, community-based social enterprises can serve as practical tools to generate income, reduce outmigration, and empower vulnerable groups. This model underscores the importance of locally driven, participatory approaches to sustainable rural development and offers strategic guidance for nationwide adoption.

Keywords: Social Enterprise, Community Development, Sustainability, Participation, Don Phut District

บทนำ

ประเทศไทยได้ดำเนินการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ซึ่งในแผนฉบับที่ 13 ได้เน้นการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีของโลก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) หนึ่งในนโยบายสำคัญคือการส่งเสริม “วิสาหกิจเพื่อสังคม” (Social Enterprise) ซึ่งมุ่งเน้นการแก้ปัญหาสังคมควบคู่กับการสร้างรายได้ที่ยั่งยืน โดยรัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 และพระราชกฤษฎีกาเกี่ยวเนื่องเพื่อสนับสนุนผู้ประกอบการสังคม (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม, 2564)

ทั้งนี้ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) ยังได้เน้นการพัฒนาที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมบทบาทภาครัฐในการยกระดับคุณภาพชีวิต ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และสร้างสังคมที่เข้มแข็ง (สำนักงานคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561) อย่างไรก็ตาม ในหลายพื้นที่ชนบทโดยเฉพาะอำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี ยังประสบปัญหาความยากจน รายได้ไม่เพียงพอ การพึ่งพาอาชีพเกษตรกรรมแบบดั้งเดิม และการขาดกลไกการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่ยั่งยืน

“วิสาหกิจเพื่อสังคมอำเภอดอนพุด” จึงเป็นกรณีศึกษาที่น่าสนใจ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาบูรณาการกับกลไกภาครัฐและภาคประชาชนเพื่อแก้ไขปัญหารายได้ ความยากจน และส่งเสริมอาชีพให้กับคนในชุมชน โดยเฉพาะการพัฒนาเกษตรอินทรีย์มูลค่าสูงควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2566)

ปัญหาการวิจัย คือ แม้ว่าวิสาหกิจเพื่อสังคมจะได้รับการส่งเสริมในเชิงนโยบาย แต่การขยายผลหรือถอดบทเรียนแนวทางการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะในระดับอำเภอ ยังมีไม่มาก และยังขาดข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยแห่งความสำเร็จ ตลอดจนแนวทางการประยุกต์ใช้โมเดลของพื้นที่หนึ่งเป็นต้นแบบให้กับพื้นที่อื่นได้อย่างไร คำถามการวิจัย จึงมุ่งศึกษาว่า การดำเนินงานของวิสาหกิจเพื่อสังคมในอำเภอดอนพุดมีลักษณะอย่างไร อะไรคือปัจจัยแห่งความสำเร็จ และโมเดลดังกล่าวสามารถประยุกต์ใช้เป็นแนวทางต้นแบบเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตในอำเภออื่น ๆ ได้หรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานของวิสาหกิจเพื่อสังคมอำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของวิสาหกิจเพื่อสังคม อำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี
3. เพื่อนำการดำเนินงานของวิสาหกิจเพื่อสังคมอำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี เป็นต้นแบบให้แก่อำเภออื่นๆ ทั่วประเทศไทย ตามความเหมาะสมของพื้นที่

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประชากรในการศึกษา คือ ผู้ให้ข้อมูลจาก ที่ทำการปกครองอำเภอดอนพุด ส่วนราชการอำเภอดอนพุด ผู้บริหารและพนักงานของภาคเอกชนในพื้นที่อำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี ภาคีเครือข่าย และประชาชนในพื้นที่อำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และการอ้างอิงด้วยบุคคล และผู้เชี่ยวชาญที่มีบทบาทหน้าที่ ประสบการณ์ และความเกี่ยวข้องกับการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมอำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี รวมจำนวน 20 คน โดยมีกระบวนการคัดเลือกที่สำคัญ ดังนี้ ผู้บริหารหน่วยงานในที่ทำกรปกครองอำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี อาทิเช่น นายอำเภอดอนพุด และปลัดอำเภอดอนพุด เป็นต้น หัวหน้าส่วนราชการอำเภอดอนพุด อาทิเช่น พัฒนาการอำเภอดอนพุด ท้องถิ่นอำเภอดอนพุด เกษตรอำเภอดอนพุด และเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนอำเภอดอนพุด เป็นต้น ผู้บริหารและพนักงาน ของภาคเอกชนในพื้นที่อำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี ผู้แทนภาคีเครือข่ายในพื้นที่อำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี ตัวแทนประชาชนในพื้นที่อำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure interview protocol) ซึ่งเป็น แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด เน้นสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interviews) และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. การดำเนินงานของวิสาหกิจเพื่อสังคมอำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี

การดำเนินงานวิสาหกิจเพื่อสังคมอำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี เป็นการแก้ไขปัญหาที่มีความจำเป็นต้องดำเนินการร่วมกันกับภาคส่วนต่างๆ เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาที่ยั่งยืน และเป็นการดำเนินงานเชิงบูรณาการ ซึ่งถือเป็นกลไกหลักที่ทำให้วิสาหกิจเพื่อสังคมอำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี ประสบความสำเร็จ เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนในพื้นที่ โดยที่ทำการปกครองอำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี มีการตั้งทีมขับเคลื่อนระดับอำเภอลงสู่ระดับตำบล หมู่บ้าน จากที่ได้ร่วมกันสำรวจสภาพปัญหาพบว่า อำเภอดอนพุดมีปัญหาน้ำท่วม น้ำแล้ง ภัยแรงงานทำงานนอกพื้นที่ ต้นทุนการเกษตรสูง โครงสร้างพื้นฐานไม่ครอบคลุม ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น โรงแรม ร้านอาหาร มีโรงเรียนขนาดเล็ก ครอบคลุมไม่เพียงพอ ข้าราชการย้ายบ่อย มีกลุ่มเปราะบาง ยากไร้ และผู้สูงอายุ วิชาชีพชาวทางน้ำ 92 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ทำนา เมื่อมีปัญหาน้ำท่วม น้ำแล้ง จึงได้ผลผลิตน้อย ทำให้ประชาชนมีรายได้น้อย แนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมอำเภอดอนพุด จึงเป็นแนวคิดที่ถูกพัฒนาภายใต้แนวความคิดการสร้างธุรกิจวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) ในการแก้ไขปัญหารายได้ของประชาชนในพื้นที่อำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี ด้วยการพัฒนาพื้นที่ในทุกมิติ ทั้งการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำเกษตรเชิงเดี่ยวไปสู่เกษตรมูลค่าสูงโดยใช้นวัตกรรมอินทรีย์ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ โดยมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาทางสังคม การพัฒนาชุมชน รวมถึงแก้ไขปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อม เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนในพื้นที่ ภายใต้แนวความคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ดำเนินการรูปแบบใหม่ในลักษณะ “ราชการเป็นผู้นำ เอกชนเป็นผู้ทำ” โดยนำกำไรร้อยละ 70% ไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชน สังคม หรือสิ่งแวดล้อม หรือเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอื่นหรือคืนประโยชน์ให้แก่สังคม

2. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคม อำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี

ประเด็นที่ 1 การบริหารงานการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมอำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี

การบริหารงานการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมอำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี ได้นำแนวความคิดการให้บริการสาธารณะแนวใหม่ (New public service) เข้ามาใช้โดยเน้นการให้ความสำคัญของความต้องการของประชาชนเป็นศูนย์กลาง เน้นบทบาทของภาครัฐในการให้บริการมากกว่า เป็นการกำกับภายใต้การบริหารงานโดยภาคเอกชน ผ่านกลไกการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder participation) และความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Ownership) โดยมีความโดดเด่นในลักษณะของการค้นพบวิธีการทำงานรูปแบบใหม่ในลักษณะ “ราชการเป็นผู้นำ เอกชนเป็นผู้ทำ” กล่าวคือ หน่วยโครงสร้างที่เรียกว่า “อำเภอ” ไม่สามารถหาเงินเข้าหน่วยงานได้ เนื่องจากไม่ได้เป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย แต่จะเป็นอย่างไรถ้าหากอำเภอสามารถหาเงินในการบริหารงาน การบรรเทาความเดือดร้อน และการพัฒนาระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ได้ ดังนั้น อำเภอดอนพุด จึงได้มีการดำเนินการวิสาหกิจเพื่อสังคมขึ้น เพื่อให้อำเภอสามารถเป็นองค์กรหนึ่ง ในการหาทุนและทรัพยากรเข้ามาบริหารในรูปแบบใหม่ และทำธุรกิจเพื่อสังคมในการดำเนินการตามเงื่อนไขของพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 เพื่อนำข้อกำหนดของการนำกำไรร้อยละ 70 มาเพื่อช่วยเหลือสังคมในมิติต่างๆ และเป็นองค์กรแรกที่เปลี่ยนแปลงแนวความคิดการบริหารราชการแผ่นดินไทย ซึ่งอันจะนำไปสู่การเปลี่ยนผ่านไปสู่แนวทางที่ให้

ประชาชนและทุกภาคีเครือข่ายสามารถสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารงานโดยคนในพื้นที่อย่างยั่งยืน ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ "พอประมาณ มีเหตุผล ภูมิคุ้มกัน ความรู้ คุณธรรม"

ประเด็นที่ 2 บทบาทและลักษณะของผู้นำในการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมของอำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี

จากการศึกษา พบว่า การประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมอำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี ได้รับการสนับสนุนจากหลายภาคส่วน ทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม โดยได้รับการสนับสนุนด้านทรัพยากรบุคคล มาเพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ซึ่งผู้นำมีบทบาทอย่างยิ่งที่จะทำให้การประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมอำเภอดอนพุด ประสบความสำเร็จ หากได้รับการสนับสนุนจากผู้นำในทุกระดับ โอกาสในการดำเนินงานนั้น จะประสบความสำเร็จสูง ในทางกลับกันถ้าผู้นำไม่ได้ให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมอำเภอดอนพุด อาจส่งผลให้การดำเนินงานไม่บรรลุผลสำเร็จได้ตามที่วางไว้

ประเด็นที่ 3 การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมอำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี

การประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมอำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี เป็นการแก้ไขปัญหาร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคส่วนต่างๆ ในพื้นที่ มีนายอำเภอเป็นผู้บริหารภาพรวม โดยที่ทำการปกครองอำเภอดอนพุดทำหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาโดยใช้งบประมาณในพื้นที่ และงบจากภาคเอกชน จำพวกงบประมาณจากความรับผิดชอบต่อสังคม หรือ CSR (Corporate Social Responsibility) เช่น การช่วยเหลือให้ทุนการศึกษาเด็ก ช่อมแซม สิ่งปลูกสร้างสถานศึกษา และบ้านเรือนประชาชน เป็นต้น นอกจากนี้ การดำเนินการเชิงพื้นที่ ยังมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำท้องที่ และ ผู้นำท้องถิ่น เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการสื่อสาร เพื่อสร้างการยอมรับให้กับชาวบ้านในการ เข้าร่วมมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา

ประเด็นที่ 4 การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ และผู้นำชุมชนในการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมอำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี

การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ และผู้นำชุมชนในการขับเคลื่อนการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคม เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนมีความเชี่ยวชาญในการค้นคิดและพัฒนาผลิตภัณฑ์และมีเครือข่ายของกลุ่มวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ สำนักงานเกษตรอำเภอ มีความเชี่ยวชาญในด้านการเพาะปลูก และดูแลรักษา รวมทั้งให้คำแนะนำในการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจมูลค่าสูง ที่ทำการปกครองอำเภอ มีภาคีเครือข่ายในฐานะผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ที่สามารถประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านของตนเองได้ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ มีความเชี่ยวชาญในการประเด็นการตรวจประเมินเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่กระบวนการขอจดทะเบียน อย. เป็นต้น ส่งผลให้หน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละด้านสามารถดำเนินการขับเคลื่อนการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมของอำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี ให้สามารถดำเนินการได้สำเร็จ

3. การดำเนินงานวิสาหกิจเพื่อสังคม อำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี เพื่อเป็นต้นแบบให้แก่อำเภออื่นๆ ทั่วประเทศตามความเหมาะสมของพื้นที่

เป้าหมายในอนาคตหากวิสาหกิจเพื่อสังคมอำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรีสามารถประกอบกิจการและมีรายได้มากพอแล้ว ก็จะดำเนินการโครงการ DP Sand Box กล่าวคือ จะเปิดโอกาสให้บุคคลของอำเภอดอนพุดที่มี

ศักยภาพ มีความฝัน มีความต้องการที่จะกลับมาทำงานหรือประกอบกิจการในบ้านเกิด สามารถเข้ามาเสนอโครงการเพื่อขอรับทุนสำหรับประกอบกิจการในพื้นที่อำเภอได้ด้วย และหากการดำเนินการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคม อำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี ประสบความสำเร็จทั้งด้านสินค้าและบริการแล้ว ก็จะเป็นเพียงการสร้างรายได้ให้กลุ่มประชาชน กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มธุรกิจเอกชน บางกลุ่มเท่านั้น อำเภอดอนพุดจึงมีแผนงานจะนำผลกำไรไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชน สังคม หรือสิ่งแวดล้อม หรือเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอื่นหรือคืนประโยชน์ให้แก่สังคม และแบ่งกำไรให้ผู้ถือหุ้นไม่เกินร้อยละ 30 และพร้อมกันนั้น วิสาหกิจเพื่อสังคมอำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี จะเปิดขายหุ้นหรือเพิ่มทุน โดยให้สิทธิในการเข้าซื้อหุ้นหรือเพิ่มทุนแก่ประชาชนอำเภอดอนพุดทุกคนที่สนใจเข้าร่วม

ในขณะเดียวกัน การนำแนวคิดของวิสาหกิจเพื่อสังคมมาใช้เป็นแนวทางหรือเครื่องมือในการสนับสนุนการบริหารราชการส่วนภูมิภาคให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ประเด็นสำคัญที่ต้องพิจารณาถึงความเหมาะสม คือการทำให้นโยบายมีความรัดกุม โดยเฉพาะมิติเชิงกฎหมายที่ต้องมีการพิจารณาร่วมกับหลายหน่วยงานเพื่อสามารถแก้ไขกฎหมายให้สามารถครอบคลุมการบริหารของกิจการเพื่อสังคมได้อย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีความเป็นธรรม โดยสามารถช่วยเหลือและแก้ไขปัญหา รวมถึงพัฒนาชุมชนได้อย่างแท้จริง และสอดคล้องกับเจตนารมณ์ทางกฎหมาย

อย่างไรก็ตาม เป้าหมายสุดท้ายของการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมอำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี คือ เราหวังว่าทุกอำเภอในประเทศไทยจะมี วิสาหกิจเพื่อสังคม ที่ดำเนินกิจการที่เหมาะสมกับอัตลักษณ์ และทรัพยากรของพื้นที่ที่สามารถสร้างรายได้ให้กับทุกคนในชุมชน มีเงินทุนในการพัฒนาเมือง ก่อให้เกิดการสร้างงานและอาชีพในพื้นที่ เพื่อลดอัตราการย้ายแหล่งงานออกนอกพื้นที่ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดปฏิสัมพันธ์ชุมชนขึ้น และมีทรัพยากรในการบริหารสำหรับแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนในอำเภอได้อย่างรวดเร็วและยั่งยืนต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

1. การดำเนินงานของวิสาหกิจเพื่อสังคม อำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี

การประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมอำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี ปัญหาที่มีหลายมิติ อาทิเช่น ปัญหาน้ำท่วม ปัญหาน้ำไม่เพียงพอต่อการเกษตร ปัญหาโครงสร้างพื้นฐาน และปัญหาประชาชนมีรายได้น้อย ในการดำเนินการนั้นหน่วยงานภาครัฐไม่สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาได้อย่างครบถ้วน เนื่องจากงบประมาณไม่เพียงพอต่อการดำเนินการ จึงต้องการให้วิสาหกิจเพื่อสังคมอำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี เข้ามาแก้ไขปัญหาให้แก่ประชาชนให้มากที่สุด และมีความยั่งยืน สอดคล้องกับการวิจัยของ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2565) การติดตามและประเมินความก้าวหน้า ตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน สามารถจัดกลุ่ม SDGs ตามปัจจัยที่เชื่อมโยงกันใน 5 มิติ (5P) ได้แก่ 1) การพัฒนาคน (people) ให้ความสำคัญกับการขจัดปัญหาความยากจนและความหิวโหย และลดความเหลื่อมล้ำในสังคม 2) สิ่งแวดล้อม (planet) ให้ความสำคัญกับการปกป้องและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสภาพภูมิอากาศเพื่อพลเมืองโลกรุ่นต่อไป 3) เศรษฐกิจและความมั่งคั่ง (prosperity) ส่งเสริมให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ความเป็นอยู่ที่ดี และสอดคล้องกับธรรมชาติ 4) สันติภาพและความยุติธรรม (peace) ยึดหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีสังคมที่สงบสุข และไม่แบ่งแยก และ 5) ส่งเสริมความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา (partnership) ความร่วมมือของทุกภาคส่วน ในการขับเคลื่อนวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน

การดำเนินการวิสาหกิจเพื่อสังคมของอำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี มีวิธีการทำงานรูปแบบใหม่ในลักษณะ “ราชการเป็นผู้นำ เอกชนเป็นผู้ทำ” กล่าวคือ หน่วยโครงสร้าง ที่เรียกว่า “อำเภอ” ไม่สามารถหาเงินเข้าหน่วยงานได้ เนื่องจากไม่ได้เป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย จึงทำให้การบริหารราชการอาศัยจากงบประมาณแผ่นดิน จากกระทรวง ทบวง กรม จังหวัด เท่านั้น ทำให้การบริหารงานเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนนั้น จะสามารถทำได้แบบมีเงื่อนไขมากำหนด ได้แก่ เงื่อนไขทางด้านเวลา ระยะเวลาดำเนินการ และข้อจำกัดในการใช้งบประมาณ ทำให้การดำเนินการนั้น จะต้องอาศัยวงรอบการดำเนินการของระบบราชการ ในการแก้ไขปัญหา และบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชน อำเภอดอนพุด จึงได้มีการดำเนินการจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมขึ้น เพื่อให้อำเภอสามารถมีองค์กรหนึ่ง ในการหาทุนและทรัพยากรเข้ามาบริหารในรูปแบบใหม่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Protono, A. H. et al (2019) ได้ศึกษาว่า การจัดตั้งเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้น จะมีทุนทางสังคมเพิ่มขึ้น และการเข้าถึงข้อมูล สิทธิประโยชน์ต่างๆ รวมถึงมีโอกาสในการระดมทุน และการเข้าถึงแหล่งเงินทุนสำหรับการดำเนินกิจการ การเข้าถึงตลาดที่หลากหลายและวงกว้าง สามารถดำเนินการโดยได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายในสังคม สามารถรักษาภารกิจทางด้านสังคมให้ยั่งยืน

2. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของวิสาหกิจเพื่อสังคมอำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี

ในการดำเนินงานของวิสาหกิจ เพื่อสังคมอำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี เป็นการแก้ไขปัญหาที่มีความจำเป็นต้องดำเนินการร่วมกับภาคส่วนต่างๆ เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาที่ยั่งยืน และเป็นการดำเนินงานเชิงบูรณาการ ซึ่งถือเป็นกลไกหลักที่ทำให้วิสาหกิจเพื่อสังคมอำเภอดอนพุด ประสบความสำเร็จ มีกระบวนการที่เพิ่มเข้ามา เพื่อให้ได้ผลผลิตที่เกิดขึ้นเป็นที่น่าพอใจของสมาชิก และคาดว่าจะจะเป็นผลิตภัณฑ์ที่สร้างรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen and Uphoff ได้ศึกษาวิจัยในโครงการที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนพร้อมได้เผยแพร่รายงาน การศึกษาวิจัย ได้แบ่งโครงสร้างพื้นฐานของการมีส่วนร่วมอยู่ 4 ประเด็น ได้แก่

1. พื้นฐานการมีส่วนร่วม จะพิจารณาเกี่ยวกับแรงกระตุ้นที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม ที่มาจากเบื้องบนหรือเบื้องล่าง แรงจูงใจที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมมาจากแหล่งที่ใดบ้าง
2. รูปแบบของการมีส่วนร่วม จะพิจารณาเกี่ยวกับรูปแบบขององค์การและการมีส่วนร่วมทั้งทางตรงและทางอ้อม
3. ขอบเขตของการมีส่วนร่วม จะพิจารณาเกี่ยวกับระยะเวลาที่เข้ามามีส่วนร่วมและขอบเขตของกิจกรรมต่างๆ ที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม
4. ประสิทธิผลของการมีส่วนร่วม จะพิจารณาเกี่ยวกับการมอบอำนาจแก่บุคคลและการปฏิสัมพันธ์ในคุณลักษณะต่างๆ ที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในแต่ละครั้ง ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ซึ่งวิสาหกิจเพื่อสังคมมุ่งเน้นในการพัฒนา 3 ประเด็นหลัก คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม จากการใช้กลไกและรูปแบบทางธุรกิจ เข้ามาแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพทั้ง 3 ด้าน โดยเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเกิดขึ้นเพื่อหาแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ให้มีรูปแบบที่เหมาะสมกับบริบทในประเทศนั้น ซึ่งตามบริบทของประเทศไทยนั้นการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นควรคำนึงบนพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมไทย ด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่ม เพื่อความสามารถในการพึ่งพาตนเอง และคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเท่าเทียม เป็นไปตามแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมถือเป็นหนึ่งในแนวทางของการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทประเทศไทย

การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ คือปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคม เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนมีความเชี่ยวชาญในการค้นคิดและพัฒนาผลิตภัณฑ์และมีเครือข่ายของกลุ่มวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ สำนักงานเกษตรอำเภอ มีความเชี่ยวชาญในด้านการเพาะปลูก และดูแลรักษา รวมทั้งให้คำแนะนำใน

การเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจมูลค่าสูง ที่ทำการปกครองอำเภอ มีภาคีเครือข่ายในฐานะผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ที่สามารถประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านของตนเองได้ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ มีความเชี่ยวชาญในการประเด็นการตรวจประเมินเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่กระบวนการขอการขอจดทะเบียน ออ. เป็นต้น ส่งผลให้หน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละด้านสามารถดำเนินการขับเคลื่อนการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมอำเภอตอนพุทธ จังหวัดสระบุรี ให้สามารถดำเนินการได้สำเร็จ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Protono, A. H. et al (2019) พบว่า วิสาหกิจเพื่อสังคมเกิดจากการสร้างการมีส่วนร่วม การเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับเครือข่าย ผู้มีส่วนได้เสียที่สำคัญกับการดำเนินกิจการ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ภาคสถาบันการศึกษา ภาคประชา นอกจากนี้ ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า แนวทางในการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมอำเภอตอนพุทธ จังหวัดสระบุรี ประกอบด้วยบทบาทและลักษณะของผู้นำที่มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนศักยภาพของหน่วยงาน มีความร่วมมือร่วมใจสามัคคีช่วยเหลือกัน มีการบริหารงานที่ซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบ มีความโปร่งใสในการบริหารจัดการ ผู้นำให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม มีการประสานกับทุกฝ่าย และร่วมแก้ไขปัญหา เสียสละ มีความเชื่อมั่น มีความชัดเจน เข้มแข็ง มีศักยภาพ ผู้นำเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาชุมชน มีความร่วมมือของคนในชุมชน และการมีเครือข่าย การมีส่วนร่วมโดยเฉพาะผู้นำที่มีจิตอาสา

3. การประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมอำเภอตอนพุทธ จังหวัดสระบุรี คือ คาดหวังว่าทุกอำเภอในประเทศไทยจะมีวิสาหกิจเพื่อสังคม ที่ดำเนินกิจการที่เหมาะสมกับอัตลักษณ์ และทรัพยากรของพื้นที่ที่สามารถสร้างรายได้ให้กับทุกคนในชุมชน มีเงินทุนในการพัฒนาเมือง ก่อให้เกิดการสร้างงานและอาชีพในพื้นที่เพื่อลดอัตราการย้ายวัยแรงงานออกนอกพื้นที่ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดปฏิสัมพันธ์ชุมชนขึ้น และมีทรัพยากรในการบริหารสำหรับแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนในอำเภอได้อย่างรวดเร็วและยั่งยืนต่อไป

การประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมอำเภอตอนพุทธ จังหวัดสระบุรี ยังมุ่งเน้นสร้างการรับรู้ในวงกว้างผลิตภัณฑ์ที่ผลิตออกมาด้วย กำไรส่วนหนึ่งหลังหักค่าใช้จ่ายจะใช้ในการดำเนินการช่วยเหลือสังคม ต้องนำผลกำไรไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ ในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชน สังคม หรือสิ่งแวดล้อม หรือเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอื่น หรือคืนประโยชน์ให้แก่สังคม ซึ่งจะให้อำเภอตอนพุทธ และวิสาหกิจเพื่อสังคมอำเภอตอนพุทธ จะเป็นองค์กรแรกที่เปลี่ยนแปลงแนวความคิดการบริหารราชการแผ่นดินไทย ซึ่งอันจะนำไปสู่การเปลี่ยนผ่านไปสู่แนวทางที่ให้ประชาชนและทุกภาคีเครือข่ายสามารถสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารงานโดยคนในพื้นที่อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยสามารถสังเคราะห์สาระสำคัญใน 3 ประเด็นหลักตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้ ดังนี้

1. การดำเนินงานของวิสาหกิจเพื่อสังคมในอำเภอตอนพุทธ พบว่า วิสาหกิจเพื่อสังคมถูกนำมาใช้เป็นกลไกสำคัญในการตอบสนองต่อปัญหาพื้นฐานของพื้นที่ เช่น รายได้ประชาชนต่ำ ปัญหาน้ำ และข้อจำกัดทางโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งภาครัฐไม่สามารถแก้ไขได้อย่างครอบคลุมเพราะข้อจำกัดทางงบประมาณและกฎหมาย โดยอำเภอตอนพุทธใช้โมเดล “รัฐนำ เอกชนทำ” เพื่อแก้ไขข้อจำกัดของ

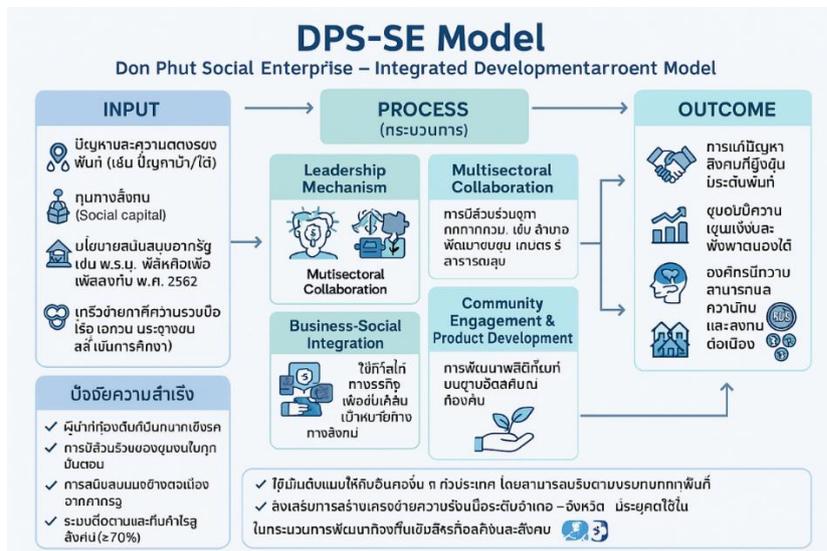

ภาครัฐในการจัดหาและบริหารทรัพยากร ผ่านการจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมซึ่งไม่ใช่องค์กรราชการ แต่สามารถระดมทุน สร้างเครือข่าย และตอบสนองต่อสังคมอย่างคล่องตัว โดยเน้นภารกิจสาธารณะร่วมกับเป้าหมายด้านธุรกิจ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจเพื่อสังคมในอำเภอตอนพุด การดำเนินงานประสบความสำเร็จเพราะมีการบูรณาการภาคีทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน โดยเฉพาะบทบาทของผู้นำที่มีจิตสาธารณะ มีความรับผิดชอบ และสร้างความร่วมมือแบบมีส่วนร่วมในทุกระดับ

3. การเป็นต้นแบบให้กับอำเภออื่น รูปแบบของวิสาหกิจเพื่อสังคมอำเภอตอนพุดสามารถถ่ายทอดและปรับใช้กับอำเภออื่นได้ โดยชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาเชิงพื้นที่ต้องอาศัยกลไกที่ยืดหยุ่น มีส่วนร่วม และมีความเชื่อมโยงกับอัตลักษณ์และทรัพยากรของท้องถิ่น การบริหารกำไรอย่างมีจริยธรรม โดยกันไว้ไม่น้อยกว่า 70% เพื่อใช้ในการกิจการสาธารณะ เป็นรูปแบบหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงระบบราชการจาก “ภาครัฐแบบเดี่ยว” ไปสู่ “การบริหารร่วมภาคี” ซึ่งสะท้อนถึงแนวทางใหม่ของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

โดยสรุป วิสาหกิจเพื่อสังคมในอำเภอตอนพุดได้พิสูจน์ให้เห็นว่าการบริหารจัดการที่เน้นความร่วมมือ ความยืดหยุ่น และมุ่งสู่เป้าหมายเพื่อสังคมสามารถเสริมบทบาทของภาครัฐในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน และมีศักยภาพเป็นต้นแบบที่สามารถขยายผลได้ทั่วประเทศ.

ภาพที่ 1 ตอนพุดโมเดล

สรุปและข้อเสนอแนะ

1) ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของที่ทำกรปกครองอำเภอตอนพุด และหัวหน้าส่วนราชการอำเภอตอนพุด มีบทบาทสำคัญในการริเริ่มโครงการ ในการแก้ไขปัญหาประชาชนในพื้นที่ สะท้อนว่าวิสัยทัศน์ของผู้นำมีความสำคัญต่อการทำงาน ดังนั้น หน่วยงานราชการต้นสังกัดมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาแนวคิดของผู้บริหารหน่วยงาน

ราชการ เพื่อเป็นการเพิ่มองค์ความรู้ใหม่ๆ จากหลายศาสตร์ ทั้งทางด้านธุรกิจ และอื่นๆ มาปรับใช้ในการปกครอง แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้กับประชาชน รวมถึงการอบรมแนวทางการดำเนินงานให้เป็นไปตามระเบียบ และ กฎหมายราชการ 2) การประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมถือเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ หน่วยงานทุกหน่วยงานมีบทบาทเฉพาะ เช่นเดียวกับการแก้ไขปัญหาที่ต้องนำองค์ความรู้หลายภาคส่วนเข้ามา เกี่ยวข้อง ดังนั้นการมีหน่วยงานหลักในการดำเนินงานเป็นตัวกลาง และเป็นหลักในประสาน งานระหว่างหน่วยงาน อื่นๆ มีความสำคัญอย่างยิ่ง สิ่งที่ภาครัฐควรนำมาพิจารณา คือการดำเนินงานภายใต้แผนงานที่สอดคล้องกันเพื่อนำ บประมาณที่ได้ของแต่ละหน่วยงานมาสนับสนุนการดำเนินการแก้ไขปัญหาในโครงการนั้น ๆ ร่วมกัน มากกว่าต่าง ฝ่ายต่างทำงาน ซึ่งถือเป็นการทำงานเชิงบูรณาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง จำเป็นต้องสร้างการรับรู้ให้เกิดในวงกว้าง และการสื่อสารเป็นสิ่งที่สำคัญ ทั้งในด้านของการเชิญภาคเอกชนเข้ามา ดำเนินการวิสาหกิจเพื่อสังคม หน่วยงานภาครัฐเข้ามาร่วมสนับสนุน สร้างการรับรู้ให้กับประชาชนในพื้นที่ให้เข้ามา มีส่วนร่วม และสนับสนุนกิจการในรูปแบบของการเป็นผู้ปฏิบัติงาน หรือส่งสินค้าให้กับกิจการ ซึ่งช่วยให้เกิดการ จ้างงาน และสร้างรายได้ควบคู่กัน และสร้างการรับรู้ให้กับผู้บริโภคในวงกว้างร่วมกับเจ้าของกิจการเพื่อให้เกิดการ ซื้อขายสินค้าตามมา และเป็นผลดีต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจเพื่อสังคมและประชาชนในพื้นที่ 4) ควรมีการ ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายของวิสาหกิจเพื่อสังคม เพื่อสร้างอัตราการผลิตในปริมาณมาก หรือมีพื้นที่ ผลิตมากขึ้น ซึ่งรวมถึงการทำงานร่วมกับระหว่างพื้นที่หรืออำเภอใกล้เคียงช่วยให้การดำเนินงานของวิสาหกิจเพื่อ สังคมมีความเข้มแข็งขึ้น 5) ควรมีการส่งเสริมในเรื่องของการใช้เทคโนโลยีผ่านการอบรม สนับสนุนจากหน่วยงาน ภาครัฐ เพื่อยกระดับการผลิต เนื่องจากการดำเนินการดังกล่าวมีความสำคัญเป็นอย่างมาก หากต้นทุนแรงงานสูง ต้นทุนในการดำเนินการไม่สมดุลกัน และเป็นการสร้างมาตรฐานสินค้าได้เช่นกัน ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ประเด็นทางด้านนวัตกรรมการผลิตสินค้าและบริการ คือ หน่วยงานราชการควรที่จะสนับสนุนนวัตกรรมองค์ ความรู้ใหม่ ๆ เข้ามาช่วยสนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคมในกระบวนการต่างๆ เช่น กระบวนการวิจัยและคิดค้น รูปแบบของสินค้าและบริการ เนื่องจากชุมชนในพื้นที่มีความขาดแคลนในเรื่องของการค้นคว้าและวิจัยให้ ผลิตภัณฑ์มีมูลค่าสูงขึ้น เช่น ในพื้นที่ที่มีการผลิตกล้วยตากพลังงานแสงอาทิตย์ แต่จะอย่างไรให้กล้วยตามเป็น สินค้าที่มีมูลค่าสูงขึ้น ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ล้วนเกิดจากการค้นคว้าและวิจัยเพื่อดึงศักยภาพของวัตถุดิบและสินค้า ให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผลิตภัณฑ์จะมีศักยภาพในการแข่งขันในตลาดมากขึ้นน้อยเพียงใด ล้วนเกิด จากหลายปัจจัย เช่น การได้รับมาตรฐานจากองค์การอาหารและยา (อย.) การได้รับเครื่องหมายฮาลาล จาก สำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย การได้รับสัญลักษณ์โภชนาการ “ทางเลือกสุขภาพ” (Healthier Choice) ทางเลือกที่ดีกว่า ที่จะส่งผลให้เกิดการขยายโอกาสในการขายสินค้าและบริการให้กับ กลุ่มเป้าหมายที่ครอบคลุม และมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น เป็นต้น หรือการจัดทำบรรจุภัณฑ์ที่มีความดึงดูด การประชาสัมพันธ์ในเชิงธุรกิจ การตลาด ให้เกิดความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนมีค่าใช้จ่ายในการ ดำเนินการเป็นต้นทุนในแต่ละกระบวนการ ซึ่งมีค่าใช้จ่ายที่สูง นอกจากนี้ยังต้องอาศัยการศึกษาข้อมูล การ ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งหากหน่วยงานของภาครัฐให้การสนับสนุนงบประมาณ แหล่งข้อมูล และการ จัดตั้งศูนย์ประสานเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคม จะทำให้กระบวนการในการขับเคลื่อนงานของ วิสาหกิจเพื่อสังคมมีความคล่องตัว และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 2) ประเด็นด้านกลไกการมีส่วนร่วม สืบ

เนื่องมาจากพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 ตามมาตรา 5 ได้ระบุไว้ในลักษณะของกิจการที่จะจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม จะต้องมียุทธประสงค์เพื่อสังคมเป็นเป้าหมายหลักของกิจการ และต้องมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อส่งเสริมการจ้างงานแก่บุคคลผู้สมควรได้รับการส่งเสริมเป็นพิเศษ การแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชน สังคม หรือสิ่งแวดล้อม หรือเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอื่น หรือคืนประโยชน์ให้แก่สังคม ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด และต้องนำผลกำไรไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ไปใช้ตามวัตถุประสงค์หลัก เพื่อที่จะทำให้มั่นใจได้ว่า วิสาหกิจเพื่อสังคมได้นำกำไรไปใช้ในวัตถุประสงค์เพื่อสังคมอย่างแท้จริง จึงควรที่จะผลักดันให้เกิดกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อสร้างกลไกการตรวจสอบที่มีความชัดเจน โปร่งใส และเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอย่างแท้จริง โดยมีกลไกในการกำกับดูแล คณะกรรมการที่มาจากการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในพื้นที่ชุมชน ในการพิจารณาอนุมัติงบประมาณสนับสนุนในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาสังคม โดยการร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐที่มีฐานข้อมูลและความเชี่ยวชาญในการเก็บรวบรวมสภาพปัญหาของชุมชน เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาและพัฒนาพื้นที่แบบบูรณาการ และเกิดประสิทธิภาพเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2566). รายงานผลการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมในระดับอำเภอ. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.).
- สำนักงานคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561–2580). กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม. (2564). คู่มือการขอการรับรองวิสาหกิจเพื่อสังคม. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม (สวส.).
- Protono, A. H. et al. (2019). Social enterprise in Indonesia : Emerging models under transition government. In Social Enterprise in Asia. Social Enterprise in Asia.